

Og ligeledes i den Maade, hvorpaa han beskriver og fremstiller Snitejendommelighederne, viser han sig som paavirket af Boas, Murdoch o. a. I denne Sammenhæng maa imidlertid ogsaa betones det fortræffelige Medarbejderskab, som han har haft i sin Hustru Emilie Demant Hatt, der er kendt fra sine Ophold blandt Lapperne, og gennem sine Bøger om disse har afsløret sig som den fødte Etnograf. Fruen, der tillige er Malerinde, har udført de Tegninger, der ledsager Bogen.

H. P. Steensby.

C. I. H. Speerschneider: Om Isforholdene i danske Farvande i ældre og nyere Tid, Aarene 690—1860. Publikationer fra det Danske Meteorologiske Institut ved C. Ryder, Direktør. Meddelelser Nr. 2. København 1915.

I denne Afhandling er nedlagt Resultatet af et flittigt og meget stort Samlerarbejde, idet Forfatteren ved at gennemgaa en Række Kildeskrifter af højst forskellig Art har fremdraget en stor Mængde Efterretninger om Isforholdene i danske Farvande og Østersøen, lige fra Aar 690 efter Christi Fødsel og opefter. For de første 300 Aar 690—995 foreligger der kun nogle meget spredte Oplysninger fra ialt fire Vintre; men allerede fra Tidsrummet 1126—1199 kan der udsiges noget om tolv Vintre. Fra ca. 1290 stiger Efterretningernes Antal stærkt, og fra omkring Midten af det attende Aarhundrede at regne foreligger der Oplysninger fra hver eneste Vinter op til vore Dage.

Man vil heraf kunne skønne om det tilvebragte Materiales Størrelse. Det næste Spørgsmaal bliver, hvor stor dets Værdi er; for at faa nogen Klarhed herover, er Materialet underkastet en — som det angives i Fortalen — foreløbig Bearbejdelse, hvis Resultat Forfatteren selv opgør saaledes (Side 40—41):

»1. de ældre Beretninger er ret sparsomme og upaalidelige, fordi de forskellige Forfattere ofte har citeret deres Kilde fejl, og tit har lagt mere i Meddelelsen, end de har været berettiget til at gøre;

»2. Farvandenes Navne har haft forskellig Betydning til de forskellige Tider, saaledes at man faar et fejlt Billede over Isforholdene, hvis man kritiskløst lader de ældre Farvandsnavne gælde for de Omraader, som det samme Navn nu gælder for;

»3. den store Dampskibstrafik har gjort sit til at svække Isen, saa den ikke kan danne sig saa hurtigt eller ikke kan faa Tid til at naa nogen nævneværdig Styrke, inden en Tøperiode indfinder sig, hvori Dampskibene nu kan ødelægge Isen, men hvor Tøvejret alene i tidligere Dage ikke svækkede Isen nævneværdigt. Men dette Forhold er ikke en Følge af Vinterens Strænghedsgrad.

»Tager man alle de fremdragne Forhold i Betragtning, synes det af det foran anførte at fremgaa, at der ikke er nogen Sandsynlighed for, at Islægget i tidligere Vintre har været væsentlig forskelligt fra vore Dages Isforhold«.

Heraf er Punkt 2 af virkelig Interesse og saa vel dokumenteret, at dets Rigtighed formentlig ikke kan betvivles. Om Punkt 3 vil opnaa almindelig Anerkendelse i sin nuværende Form, synes derimod mere end tvivlsomt. Til Støtte for Punkt 1 har Forfatteren gjort opmærksom paa talrige Fejl i Kilderne; men man kan ikke værges sig mod det Indtryk, at Forfatteren noget ensidigt søger overalt at reducere Beretningerne om de middelalderlige Vintres Strænghed til det allermindst mulige.

Hvad endelig den afsluttende Bemærkning angaar, saa har andre Forfattere som bekendt af middelalderlige Kilder uddraget det stik modsatte Resultat; og Grunden hertil kan ikke uden videre siges at være den, at de har forsyndet sig mod Punkt 2. Grunden er snarere den mere subjektive, at de i det hele taget har større Tiltro til de middelalderlige Beretninger, end Kaptajn Speerschneider har. Og er de middelalderlige Kilder virkelig saa utroværdige, saa maa det endelige Resultat jo snarest blive det, at man af de foreliggende Is-Meddelelser hverken kan drage nogen Slutning i den ene eller den anden Retning angaaende de middelalderlige Vintres Strænghed og Isforhold. I saa Fald maa et Skøn herom baseres paa et større Materiale, der ikke blot omfatter Isberetninger, men ogsaa andre Overleveringer af klimatologisk og hydrografisk Betydning.

Johan Gehrke.

Knud Rasmussen: Min Rejsedagbog. (Gyld. Bogh. Nord. Forlag.)

Danmark kan opvise en lang Række af Grønlandsforskere, hvis Navne vil blive bevaret til Efterverdenen, og blandt disse indtager Knud

Rasmussen en Særstilling. Han fødtes nemlig (1879) i dette Land, hvis Natur og Befolkning han kender tilbunds. Han færdedes som Ligemand mellem sine eskimoiske Landsmænd, idet han som Kajakmand, Jæger og Hundeslædefører var i Stand til at udrette et Arbejde, som Grønlænderne selv respekterede.

Kærligheden til sit Fødeland og til det Liv, som leves der under Farer og Savn, men ogsaa under herlig Friluftsidræt, tog ham fangen, og atter og atter er han vendt tilbage til Grønland for at færdes blandt de Mennesker, hvis Tankesæt han er saa fortrolig med, og hvis isdækte Horisont for ham ingen Grænser har. Han deltog som bekendt i den literære Grønlandsekspedition (1902—04), var siden gentagne Gange i Grønland med forskellige Hverv og oprettede i 1910 en Handelsstation for Polareskimoerne paa »Thule« i Nordvestgrønland. Herfra foretog han i 1913 sammen med Peter Freuchen den store Hundeslæderejse til Grønlands Nordøsthjørne, om hvilken der berettes i nærværende Bog. Paa denne Rejse, som var fortrinlig forberedt, og som blev glimrende udført, takket være Knud Rasmussens og Peter Freuchens Evner til at leve som Eskimoer og blandt Eskimoer, lykkedes det endelig at hjembringe Løsningen paa den geogr. Gaade, om hvorvidt Peary-Kanalen eksisterede eller ikke. Mylius Erichsen, Høeg-Hagen og Jørgen Brønlund havde jo sat Livet til for den samme Sag; men de var ikke saa lykkelige at naa hjem med Løsningen af Spørgsmaalet.

Den første »Thule-Ekspedition«, som saaledes blev gennemført med en beundringsværdig Omtanke og Energi, er i nærværende Bog behandlet rent idrætsmæssig, men paa en Maade, der staar paa Højde med, hvad der er udrettet. De videnskabelige Resultater fra Rejsen vil senere fremkomme i »Meddelelser om Grønland«, udgivne af Kommiss. for Ledelsen af de geologiske og geogr. Undersøgelser i Grønland.

Daniel Bruun.

Ole Olufsen: Sahara med 56 Illustr. og 1 Kort.
H. Hagerups Forlag, København.

Forfatteren af nærværende Bog, hvis indgaaende Kendskab til de muhammedanske Kulturlande i Asien er velbekendt, fører os denne Gang til Nord-Afrika, hvor han i Aaret 1912 paa Carlsberg-Fondets Bekostning foretog fysisk-geografiske Undersøgelser i Algeriens og Tuniens Ørkenegne samtidig med, at han studerede muhammedanske Grave.

I nærværende Bog har Professor Olufsen givet en Rejseskildring i Dagbogsform, idet han forbeholder sig paa anden Maade at klargøre de videnskabelige Resultater, som han har indhøstet. Skønt Bogen saaledes ikke tilstræber at give nye geografiske Resultater, er den dog af betydelig Værdi for Geografien, idet der i den oprulles særlig gode og alsidige Billeder af Naturen i den mægtige Flyvesandsørken el Erg, samt af Oaserne i Ørkenen, belyste yderligere gennem en Mængde fortræffelige Fotografier, som Forfatteren selv har taget.

Olufsen gik ad den sædvanlige Rute til Biskra, derfra længere Syd paa til Oasen Tuggurt, ad den saakaldte Postvej; her udrustede han en lille Karavane og drog Øst paa gennem den nævnte Flyvesandsørken til Daddellandet i den sydlige Del af Tuniens. Læseren følger ham overalt paa denne møjsommelige Tur med stor Interesse, idet hans Skildringer af, hvad han har set og oplevet her, giver en god Karakteristik af dette Land, hvor Sol, Vind og Sand hersker, og hvor Mennesket dog hist og her har kunnet fæste Bo i Skygge af Palmerne, der holdes i Live ved sparsomme Vandløb, delvis fremtryllede gennem artesisk Brøndboring.

Daniel Bruun.